

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Humanitar Kolleci

Təsdiq edirəm:
Tədris işləri üzrə direktor
müavini:
_____ Əyyubova İ.H.

"7" fevral 2020-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: Instrumental ifaçılıq (fortepiano)

Şöbə: Musiqi və Təsviri incəsənət

Fənn Birləşmə komissiyası: Musiqi nəzəriyyəsi və xor dirijorluğu

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Azərbaycan xalq yaradıcılığı (2013 cü ildə tərtib olunmuş proqram əsasında)

Kodu: İPFS-B04₄

Kurs: IV kurs

Tədris ili: (2019-2020 tədris ili) VIII semestr yaz

Tədris yükü: cəmi: Auditoriya 60 saat (45 saat mühazirə, 15 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya N: 17

Saat: I gün 8³⁰ -10⁰⁵; II gün 12¹⁰ -13⁴⁵; IV gün 15⁴⁰ -17¹⁵; V gün 8³⁰ -10⁰⁵, 13⁵⁵ -15³⁰.

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Mirzəcanova S.Q.

Məsləhət günləri və saati: VI gün

E-mail ünvanı: seda66@mail.ru

FBK-nın ünvanı: Lənkəran ş. Axundov31.

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaitinə metodik vəsaitlər

Əsas

1. Azərbaycan xalq musiqisi. Redaktor: Ə. Eldarova Bakı 1981.

2. Məmmədov T. Azərbaycan xalq profesional musiqisi. Aşıq sənəti. Bakı 2002

3. Abdullayeva S. Azərbaycan xalq çalğı alətləri. Bakı, 2002

Əlavə

4. Rəcəbov O. Azərbaycan Xalq mahnıları. Bakı. "Çıraq", 2006

5. İsmayılov M.S Azərbaycan xalq musiqisinin janrları. "Bakı: Az.SSR Elmlər Akademiyası, 1960.

IV-V. Fənnin təsviri və məqsədi:

Dərs vəsaiti Azərbaycan musiqi folklorunun öyrənilməsinə, xalq mahnılarına, xalq rəqslərinə, xalq çalğı alətlərinin yaranması və inkişafının öyrənilməsinə, xalq rəqslərinə, aşıq sənətinə, muğamlara və təsniflərə həsr olunmuşdur. Dərsliklərdə uzun tarixi yol keçmiş xalq mahnı və rəqslərinə muğamlara müraciət edərək onların musiqi dilini lad əsasını, lad-inonasiya və kadensiya xüsusiyyətlərinin səciyyəvi cəhətlərini araşdırıb xalq musiqi mədəniyyətinin dərin özəlliklərini

işıqlandırmışdır.Təqdim edilmiş material anlaşılıq,sadə və lokonik formada tələbəyə çatdırılır. Verilən çox sayda not illüstrasiyaları materialın tələbələr tərəfindən rahat qavranılması və istifadəsi baxımından çox əlverişlidir.

VI. Davamiyyətə verilən tələblər:

Dərsdə davamiyyətə görə verilən maksimum bal 10 baldır.Balın miqdarı əsasən: tələbə semestr ərzində fənn üzrə bütün dərslərdə iştirak etdiyi halda ona 10 bal verilir; semestr ərzində fənnin tədrisinə ayrılan saatların hər buraxılan 10%- nə 1 bal çıxılır; Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən yuxarı (25%-dən çox) olduğu halda tələbə həmin fənnin imtahana buraxılmır və onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır və sonradan onun haqqında müvafiq qərar qəbul edilir.

VII.Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 10 bal sərbəst işlərin tərtib olunmasına görə, 10 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 20 bal kollektivlərə görə,10 bal dərslərə davamiyyətinə görə.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı (B)

71-80 bal- yaxşı (C)

61-70 bal- kafi (D)

51-60 bal –qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Kollecın daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülecək.

VIII. Təqvim mövzu planı: Mühazirə: 45saat , seminar 15 saat Cəmi: 60 saat.

Nö	Kecirilən mühazirə mövzuların məzmunu.	Saat	Tarix
1	Mövzu: №1. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi. Plan: 1.Azərbaycan musiqisi- giriş. 2.Xalq musiqisinin tarixi inkişafı. Mənbə:[1-3]	2	

2	<p>Mövzu: №2. Azərbaycan aşıq sənəti. Plan: 1.Aşıq yaradıcılığında ədəbi bədii formalar. 2.Aşıq yaradıcılığının inkişaf dövrü. 3.Azərbaycanın qədim aşıqları. Mənbə:[1-3]</p>	2	
3	<p>Mövzu:№4. Azərbaycan şifahi musiqi mədəniyyəti. Plan: 1.Bayatılar, ninnilər laylalar 2.Muğamlar Mənbə:[1-3]</p>	2	
4	<p>Mövzu: №6. Azərbaycan xalq yaradıcılığının çiçəklənmə dövrü. Plan: 1.Ü.Hacıbəylinin yaradıcılığında xalq musiqisinin rolu. Mənbə:[1-3]</p>	2	
5	<p>Mövzu:№8. Azərbaycan xalq musiqisində Ü. Hacıbəyli və M.Maqomayevin rolu. Plan: 1.Ü.Hacıbəylinin “Azərbaycan musiqisinin əsasları” əsəri. Mənbə:[1-3]</p>	2	
6	<p>Mövzu: № 9. Azərbaycan instrumental xalq rəqs musiqisi. Plan: 1.İnstrumental rəqs melodiylarının hərəkət istiqanətləri 2.Xalq rəqs melod-nı əmələ gətirən variasiya ifadə vasitəsi Mənbə:[1-5]</p>	2	
7	<p>Mövzu:№12. Əmək mahnıları. Plan: 1.Əmək mahnılarının xor şəklində kollektiv ifası Mənbə:[1-3]</p>	2	
8	<p>Mövzu: №14. Məişət mahnıları. Plan: 1.Yumorlu mahnılar 2.Satirik mahnılar Mənbə:[1-3]</p>	2	
9	<p>Mövzu:№15. Mərəsim mahnıları. Plan: 1.Təsərrüfatla əlaqədar yaranan mərəsim mahnıları 2.Ailə və məişətlə əlaqədar yaranan mərəsim mahnıları Mənbə:[1-3]</p>	2	
10	<p>Mövzu: №16. Mərəsim mahnıları. Plan: 1.Yas mərəsim-də agı, oxşama, bayatı ədəbi-musiqi forması 2.Toy mərəsimlərində ifa olunan ənənəvi mahnılar Mənbə:[1-3]</p>	2	
11	<p>Mövzu:№17. Tarixi mahnılar. Plan: 1.Qəhrəmanlıq mahnıları Mənbə:[1-3]</p>	2	
12	<p>Mövzu:№19. Azərbaycan xalq rəqsləri. Plan: 1.Azərbaycan xalq rəqslərinin ümumi xarakteristikası. 2.Təsnifatı. Plan: Mənbə:[1-5]</p>	2	
13	<p>Mövzu: №20. Azərb. xalq rəqslərinin qrupları və instrumental rəqslərin metroritmik xüsusiyyətləri. Plan: 1. Azərbaycan xalq rəqslərinin nəzəri və praktiki məşğələsi. 2. İnstrumental rəqslərdə ritm xüsusiyyətləri. Mənbə:[1-5]</p>	2	

14	Mövzu№21. Azərbaycan xalq çalğı alətləri. Plan: 1.Xalq çalğı alətləri haqqında Mənbə:[1-4]	2	
15	Mövzu№22. Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin inkişaf tarixi. Plan: 1.Xalq çalğı alətlərinin inkişafının mərhələləri Mənbə:[1-4]	2	
16	Mövzu:№23. Azərb. xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi. Plan: 1.Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin təkmilləşdirilməsi Mənbə:[1-3]	2	
17	Mövzu: №24. Azərb. xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi. Plan: 1.Orkestrdə olan alətlər. Mənbə:[1-3]	2	
18	Mövzu№25. Mizrabla çalınan alətlər.Tar. Kaman aləti. Plan: 1.Tar aləti 2.Kamança aləti haqqında. Mənbə:[1-5]	2	
19	Mövzu№26. Nəfəslə çalınan alətlər. Zərblə çalınan alətlər. Plan: 1.Tütək 2.Balaban 3.Nağara Mənbə:[1-5]	2	
20	Mövzu№27. Azərbaycan muğamının yaranma tarixi. Plan: 1.Azərbaycan muğamlarının təhlili Mənbə:[1-5]	2	
21	Mövzu: №28. Muğamların quruluş xüsusiyyətlərinə dair rənglərin lad intonasiya quruluş xüsusiyyətləri. Plan: 1.Lad intonasiya, quruluş 2.Azərbaycan bəstəkarların yaradıcılığında muğamların rolu. Mənbə:[1-5]	2	
22	Mövzu№29. Azərbaycan təsnifləri. Plan: 1.Təsniflərin yaranması. Mənbə:[1-5]	2	
23	Mövzu: №30. Təsniflərin dəsgahda ifa edilməsinin xüsusiyyətləri. Plan: 1.Təsniflərin təzahür formaları 2.Təsnifdə ədəbi mətn və musiqi ifadə vasitələrinin birləşməsi Mənbə:[1-5]	2	

Sıra sayı №	Keçirilən seminar mövzularının məzmunu.	Saat	Tarix
1.	Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi. Aşıq sənəti.	2	
	Azərbaycan şifahi musiqi mədəniyyəti.	2	
2	Azərbaycan xalq yaradıcılığının çiçəklənmə dövrü.	2	

	Azərb. xalq musiqisində Ü. Hacıbəyli və M.Maqomayevin rolu.	2	
	Azərbaycan instrumental xalq rəqs musiqisi.	2	
3	Əmək mahnıları.	2	
	Məişət mahnıları.	2	
4	Mərasim mahnıları.	2	
	Tarixi mahnılar.	2	
5	Azərbaycan xalq rəqsləri. Instrumental rəqslər.	2	
	Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin inkişaf tarixi.	2	
6	Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi.	2	
	Mizrabla çalınan alətlər.Tar.Kamança aləti.	2	
7	Nəfəs və zərb alətləri.Azərbaycan muğamının yaranma tarixi.	2	
8	Azərbaycan təsnifləri və dəsgahda ifa xüsusiyyətləri.	1	

IX. Sərbəst işin mövzuları:

1	Azərbaycan instrumental xalq rəqs musiqisi.
2	Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin inkişaf tarixi.
3	Azərbaycan muğamının yaranma tarixi.
4	Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi. Aşıq sənəti.
5	Azərbaycan şifahi musiqi mədəniyyəti.
6	Əmək mahnıları. Məişət mahnıları.
7	Mərasim mahnıları. Tarixi mahnılar.
8	Azərb. xalq musiqisində Ü. Hacıbəyli və M.Maqomayevin rolu.

X. Kollektiv sualları

№1

1. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi.
2. Azərbaycan aşıq sənəti.
3. Azərbaycan xalq rəqsləri
4. Tarixi mahnılar.
5. Mərasim mahnıları.
6. Əmək mahnıları.
7. Məişət mahnıları.
8. Azərbaycan şifahi musiqi mədəniyyəti.
9. Azərbaycan xalq yaradıcılığının çiçəklənmə dövrü.
10. Azərbaycan xalq musiqisində Ü. Hacıbəyli və M.Maqomayevin rolu.
11. Azərbaycan instrumental xalq rəqs . musiqisi.
12. Tarixi mahnılar.

№2

1. Təsniflərin dəsgahda ifa edilməsinin xüsusiyyətləri.
2. Azərbaycan təsnifləri.
3. Muğamların quruluş xüsusiyyətlərinə dair rənglərin lad intonasiya quruluş xüsusiyyətləri.
4. Azərbaycan muğamının yaranma tarixi.
5. Nəfəslə çalınan alətlər. Zərblə çalınan alətlər.
6. Mizrabla çalınan alətlər.Tar. Kaman aləti.
7. Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin inkişaf tarixi.

8. Azərb. xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi.
9. Azərbaycan xalq çalğı alətləri.
10. Azərb. xalq rəqslərinin qrupları və instrumental rəqslərin metroritmik xüsusiyyətləri.
11. Azərb. xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi.
12. Azərbaycan təsnifləri.

XI. İmtahan sualları:

1. Azərbaycan şifahi musiqi mədəniyyəti.
2. Kaman, Çəqanə.
3. Xalq rəqslərinin qrupları.
4. Təsniflərin dəsgahda ifa edilməsinin xüsusiyyətləri.
5. Aşıq yaradıcılığının ədəbi bədii forması.
6. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi.
7. Mərasim mahnıları.
8. Azərbaycan instrumental rəqslərin metroritmik xüsusiyyətləri.
9. Nəfəs alətləri-Tütək.
10. Təsnifdə ədəbi mətn və musiqi ifadə vasitələrinin birləşməsi.
11. Azərbaycan xalq yaradıcılığının çiçəklənmə dövrü.
12. Məişət mahnıları.
13. Aşıq sənətinin mənşəyi.
14. Instrumental rəqslərdə ritm xüsusiyyətləri.
15. Azərbaycan bəstəkarların yaradıcılığında muğamların rolu.
16. Azərbaycan xalq musiqisində Ü.Hacıbəyovun rolu.
17. Tarixi mahnılar.
18. Azərbaycan xalq rəqsləri.
19. Azərb. xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranma tarixi.
20. Mizrabla çalınan alətlər- Tar.
21. Azərbaycan xalq musiqisində M.Moqaməyevin rolu.
22. Mizrabla çalınan alətlər- Qanun.
23. Azərbaycan xalq mahnı janrı.
24. Muğamın dramaturji prinsipləri.
25. Azərbaycan aşıq sənəti.
26. Zərbi muğamlar.
27. Qəhrəmanlıq mahnıları.
28. Azərbaycan xalq rəqslərinin nəzəri və praktik məşğələsi.
29. Mizrabla çalınan alətlər- Qopuz, Çoğur.
30. Dastan şifahi-ənənəvi musiqi.
31. Azərbaycan instrumental xalq rəqs musiqisi.
32. Azərbaycan xalq çalğı alətləri.
33. Zərblə çalınan alətlər. Nağara.
34. Aşıq poeziya janrı.
35. Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestrinin yaranması.
36. Azərbaycan xalq rəqslərinin ümumi xarakteristikası.
37. Azərbaycan təsnifləri.
38. Zərblə çalınan alətlər. Qaval, qoşa nağara.
39. Aşıq yaradıcılığı.
40. Əmək mahnıları.
41. Muğamın dramaturji prinsipləri.
42. Dastan şifahi-ənənəvi musiqi.
43. Tarixi mahnılar.

44. Xalq rəqslərinin qrupları.
45. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin tarixi.
46. Nəfəs alətləri-Balaban.
47. Aşıq havalarının melodik xüsusiyyətləri..
48. Azərbaycan xalq rəqslərinin nəzəri və praktik məşğələsi.
49. Azərbaycan bəstəkarların yaradıcılığında muğamların rolu.
50. Azərbaycan xalq mahnı janrı.

XII. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Fənnin tədrisinin sonunda tələbələr Xalq yaradıcılığı kursundan müəyyən biliklərə malik olmalı, o cümlədən fənn haqqında fikirlərini əsaslandırmağı bacarmalıdırlar. Kursda keçdiklərindən – Azərbaycan xalq musiqisi, aşıq sənəti, muğamlar və xalq çalğı alətləri haqqında dərinlən tanış olmaqla, xalq musiqilərini öyrənmək vərdişlərinə yiyələnmişdirlər.

Fənnin tədrisi zamanı tələbələrə müxtəlif bölmələrin praktik tətbiqini öyrədilməsi fənn üzrə qoyulan əsas tələblərdən biridir. Xalq yaradıcılığı fənninin tədrisi zamanı qoyulan tələblər aşağıdakı kimidir:

- Mühazirə mətninin hazırlanması,
- test tapşırıqları,
- referat işləri,
- imtahan sualları,
- fərdi tapşırıqlar,
- internetdən istifadə.
- musiqilərin dinlənilməsi.

Öyrənmə tanış olur:

- Azərbaycan musiqi folklorunun öyrənilməsi tarixindən.
- Xalq mahnılarının janrı.
- Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin yaranması və inkişafı.
- Azərbaycan instrumental xalq rəqsləri.
- Azərbaycan aşıq sənəti.
- Azərbaycan muğamları.
- Azərbaycan təsnifləri.

“Azərbaycan xalq yaradıcılığı” fənninin sillabusu “Instrumental ifaçılıq” ixtisasının tədris planı və “Azərbaycan xalq yaradıcılığı” fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus «Musiqi nəzəriyyəsi və Xor dirijorluğu» FBK-da müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (6 fevral 2020-ci il, protokol №5)

**Fənn müəllimi:
FBK sədri:**

**Mirzəcanova S.Q.
Əliyeva Z.T.**